

60 jaar Israël: Een nieuw geluid (deel 3)

Ruben Hadders

De eerste Wereldoorlog - of de 'Grote Oorlog' zoals deze aanvankelijk genoemd werd – is dan wel voorbij, maar rustig is het in Europa allerminst. Het Russische volk komt in opstand. Tijdens de Oktoberrevolutie van 1917 valt definitief het doek voor het meer dan twee eeuwen oude tsarenrijk.

De communistische Bolsjewieken (betekent: 'meerderheid') onder leiding van Vladimir Iljitsj Oeljanov, beter bekend als Lenin, grepen de macht en verboden direct alle niet-communistische politieke partijen. Geestelijke leiders werden vervolgd en kerken tot staatsbezit verklaard, evenals fabrieken en bedrijven. Boeren mochten wel zelfstandig blijven, maar werden verplicht een deel van de oogst aan de Bolsjewieken af te staan. Hierdoor ontstond hongersnood onder de toch al armoedige bevolking. De Mensjewieken ('minderheid') kwamen tegen de Bolsjewieken in opstand. Het was het begin van een burgeroorlog. Uit de voormalige legers van de tsaar begonnen zich nu Witte legers te vormen: anticommunistische troepen, waarin monarchisten, liberalen, mensjewieken, kozakken, extreemrechts en de adel meevochten. Zij stonden tegenover de Rode Legers van de Bolsjewieken en werden aanvankelijk gesteund door Amerika, Groot-Brittannië en Frankrijk, die een Russisch-Duitse alliantie wilden voorkomen.

Moord op Alexander II

Voor de Russische Joden werd het leven er niet makkelijker op. Velen waren al gevlucht vanwege de pogroms eind 19e eeuw. Die waren ontstaan na de moord op tsaar Alexander II (1818-1881). Onder zijn heerschappij werden vele hervormingen doorgevoerd, waardoor hij bekend werd als de 'bevrijder van Rusland'. Hij schafte de lijfeigenschap van boeren af, verbeterde de rechtspraak, verkortte de dienstplicht in het leger van 25 naar 15 jaar, matigde de perscensuur en voerde ook hervormingen door in het onderwijs. Van een politiestaat veranderde hij Rusland langzaam naar een rechtstaat volgens Europees

model. Voor de revolutionairen was dit onvoldoende, de geschiedenis ging hen te langzaam. Zij wilden Rusland zo snel mogelijk omvormen tot een socialistische, democratische staat. Alexander II zelf had al plannen klaarliggen voor een gekozen parlement en een grondwet, maar kon deze nooit verwezenlijken. Een bomaanslag door de revolutionaire organisatie 'Narodnaya Volya' ('Wil van het volk') in 1881 bracht hem om het leven, nadat hij zes eerdere aanslagen had overleefd. Het volk was woedend. Omdat één van de moordenaars, Gesya Gelfman, een Jood was, richtte de haat van de Russen zich tegen de Joden. Zij werden schuldig bevonden aan de moord op Alexander II, een gedachte die werd gevoed door de Russische pers. Het was echter niet de enige reden voor de losgebarsten Jodenhaat. Ondanks de hervormingspogingen van Alexander II was er grote armoede in het land en ook in sociaal en politiek opzicht bleef Rusland achter bij de rest van Europa. De moord op de tsaar had alle hoop op een betere toekomst de grond ingeboord. Het volk zocht een zondebok en vond die in het Joodse volk, dat al zo vaak in de geschiedenis de schuld van allerlei problemen had gekregen.

Leon Pinsker

De Russisch-Joodse arts Leon Pinsker, één van de stichters van de 'Vereniging tot verspreiding van de Joodse cultuur onder de Joden van Rusland', schreef in 1882 het pamflet 'Autoemanzipation' ('Zelfemancipatie')² waarin hij Joden opriep zichzelf te bevrijden van het antisemitisme door zich te vestigen in een eigen staat. Het merendeel van de Russische Joden trok in 1881 en '82 echter naar West-Europa en de Verenigde Staten. Pinsker werd één van de medeoprichters van 'Hovevei Zion' ('Geliefden van Zion'), een voorloper van de zionistische beweging. Zijn volgelingen waren de eerste immigranten die een Joodse kolonie vestigden in Palestina: 'Rishon Le Zion' ('Eerste in Zion'). Het is echter de Oostenrijkse journalist Nathan Birbaum die in 1890 voor het eerst het woord 'zionisme' introduceert in zijn tijdschrift 'Selbsemanzipation' ('Zelfemancipatie'). Vanaf dat moment zijn er eigenlijk twee zionistische stromingen te herkennen: religieuze zionisten, die vooral de band met Palestina en met name Jeruzalem benadrukken, en culturele (seculiere) zionisten, die vooral de nadruk leggen op herleving van de Hebreeuwse taal en het bewaren van het eigen culturele erfgoed.

Pogroms

De pogroms maakten een einde aan de emancipatie van

de Russische Joden. Hun positie kwam steeds meer onder druk te staan. Tsaar Alexander III, de zoon van de vermoorde tsaar, kondigde vanwege de onrusten in zijn land de zogeheten 'Tijdelijke Besluiten' af, beter bekend als de beruchte 'Mei Wetten', die een groot aantal beperkingen oplegden aan de bewegingsvrijheid van de Joden. Hierin stond: 1. "Het is de Joden voortaan verboden om zich te vestigen buiten de steden en gemeenten. De registratie van eigendommen en leningen op naam van Joden wordt tijdelijk stopgezet." 2. "Joden is het verboden de administratie van dergelijke eigendommen te regelen." 3. "Het is de Joden verboden om handel te drijven op zondagen en andere Christelijke hoogdagen." De historicus Berel Wein schrijft hierover in zijn werk 'Triumph of Survival': "Verbanning, uitsluiting, deportatie, arrestaties en aframmelingen werden het dagelijkse lot van de Joden, niet enkel de lagere klasse maar ook de middenklasse en de Joodse intelligentsia werden hiervan het slachtoffer. De regering van Alexander III voerde een ware oorlogscampagne tegen de Joodse bevolking. De Joden werden opgejaagd en verdreven en emigratie bleek uiteindelijk de enige oplossing om te ontkomen aan de verschrikkelijke tirannie van de Romanovs³". De meeste rabbijnen waren echter tegen een aliya. De komst van de Messias en daarmee de verlossing van Israël mocht volgens hen niet door menselijk handelen bespoedigd worden. Toch emigreerden in de periode 1881-1904 meer dan 25.000 Oost-Europese Joden naar Palestina. De Joodse bevolking daar groeide van 25.000 in 1882 tot bijna 90.000 voor de Eerste Wereldoorlog.

David Ben-Gurion

Door de pogroms in Rusland was er nieuw geluid gaan klinken en het zionisme groeide in snel tempo. David Grün (1886-1973) had dit geluid al van jongs af aan gehoord. Zijn vader was advocaat en leider van de Hovevei Zion-beweging van Pinsker. In 1906 emigreerde hij vanwege de pogroms naar Palestina. Een paar jaar later ging hij rechten studeren in Turkije en nam hij de Hebreeuwse naam David Ben-Gurion aan. Hij groeide uit tot één van de belangrijkste leiders van de seculiere zionistische beweging. Een sterke leider was ook wel nodig, want de relaties met de Arabieren waren op scherp komen te staan. Russische Joden hadden grote stukken land

gekocht in Palestina waar sinds 1909 kibboetsen (collectieve boerderijen) werden gebouwd, gebaseerd op socialistische idealen. Zij speelden een cruciale rol in de ontwikkeling van het land, maar versterkten ook de woede van de Arabieren. Omdat op de meeste kibboetsen alleen Joden werden aangenomen, waren zij bang hun werk te verliezen. Bovendien voelden zij zich bedrogen door de Britten. De situatie leidde uiteindelijk tot bloedige opstanden waarbij o.a. Joodse gemeenschappen in Jeruzalem en Hebron door woedende menigten werden aangevallen. De Britten besloten vervolgens de Joodse immigratie en landaankopen aan banden te leggen. Een besluit dat later onder druk van de zionisten werd teruggedraaid. David Ben-Gurion zei in 1919: "Niet iedereen heeft door dat er geen oplossing is voor dit conflict. Geen oplossing! Er is een kloof die niet overbrugd kan worden (...) Ik weet niet wanneer de Arabieren het eens zullen zijn dat Palestina de Joden toebehoort (...) Wij als volk willen dat dit ons land is, de Arabieren, als volk, willen dat het land van hen is". Een oorlog was volgens Ben-Gurion onvermijdelijk. Het zionistische geluid was opgegaan en zou nooit meer zwijgen.

1. In tegenstelling tot wat deze naam doet vermoeden, hadden de Bolsjewieken slechts de steun van twintig procent van de Russische bevolking. 2. <http://www.mideastweb.org/autoemancipation.htm> (Engelstalig) 3. Het huis Romanov is de dynastie die ca. 300 jaar over Rusland geregeerd heeft, tot de Russische revolutie in 1917.